

HET LAND VAN HERLE

Tijdschrift en contactorgaan

voor beoefenaars en vrienden van de historie van oostelijk Zuidlimburg

Aan onze lezerskring en belangstellenden,

Deze aflevering is geheel gewijd aan het

50-jarig bestaan van de Heerlense technische school,

met streekfunctie in oostelijk Zuidlimburg.

Het Bestuur, dat met de oprichting ervan in 1913 startte, droeg de karakteristieke naam: „Vereniging Ambachtsschool en Mijschool voor Heerlen en omstreken”. Het had en heeft óók met andere vormen van technisch onderwijs bemoeienis in het woongebied van onze lezerskring. Op verzoek van deze jubilerende „Vereniging voor Nijverheidsonderwijs” en met haar medewerking is voor eenmalige vastlegging van haar contemporaine onderwijschroniek het kader gekozen van dit periodiek, dat in oostelijk Zuidlimburg de voorlichting verzorgt van aangelegenheden van geschiedkundige aard of van geschiedkundige strekking of looptijd. Sympathiek is voorts de geste, dat de schooljeugd van deze L.T.S. zodoende kennis kan maken met het bestaan en de taak van „Het Land van Herle”.

Bij onze vaste lezerskring verzoeken wij belangstellende aandacht.

De Redactie.

JUBILEUM-UITGAVE
50-JAREN TECHNISCH ONDERWIJS IN HET
OOSTELIJK MIJNGEBIED 1913-1963

VOORWOORD

Onder de meest belangrijke basisgegevens voor de historie mag men zonder enige bedenking de kronieken rangschikken, die de ontwikkeling van een maatschappelijke activiteit voor het nageslacht vastleggen. De ontwikkeling van het nijverheids-
onderwijs in Heerlen is een maatschappelijke activiteit, die in de opkomst en de groei van de mijnindustrie en de ontplooiing van de Limburgse mijnstreek een rol van grote betekenis heeft gespeeld.

Vijftig jaar geleden, op 3 april 1913, nam een groep vooruitziende mannen van uiteenlopende richting en plaats in het Heerlense leven het initiatief tot het oprichten van de Vereeniging Nijverheids-
onderwijs, met het doel te komen tot stichting van een „ambachtsschool” om vaklieden op te leiden en een mijnschool om te kunnen voorzien in de behoefte aan

eigen toezichthoudend personeel voor het mijnbedrijf. Niet dat op het gebied van onderwijs en ontwikkeling van vakkundig personeel tot dan toe niets gedaan was. Het was echter een vorm van onderricht, die thans geheel verdwenen is, een vorm afgestemd op het zelfstandige „ambacht”. Ik bedoel hiermede de op meer plaatsen bestaande „burgeravondschool” en de „avondschool voor handwerkslieden”. Deze laatste cursus was speciaal gericht op versteviging van de theoretische kennis van de „handwerkslieden”, die praktijk bij een baas of in een werkplaats ontvingen om zich daarna veelal zelfstandig te vestigen.

Een systematisch gericht vakonderwijs voor jongens, die de lagere school verlaten hadden, was wat op dat ogenblik in de mijnstreek ontbrak. In Limburg was dit onderwijs destijds beperkt tot de steden Maastricht, Roermond en Venlo. De ontwikkeling van de mijnindustrie toonde aan, dat hier een grote leemte bestond. Des te dringender werd de noodzaak waar in 1913 naast de particuliere mijnen de grote staatsmijnen Emma en Hendrik in korte tijd in ontginning zouden komen en het beschikken over vakkundig personeel een gebiedende eis werd. Terzelfdertijd kwam de vraag op naar eigen opgeleid toezichthoudend ondergronds personeel. Deze twee problemen werden door de Vereeniging voor Nijverheids- onderwijs ter hand genomen.

Wij hebben gemeend goed te doen bij gelegenheid van de herdenking van het vijftigjarig bestaan van wat nu Lagere Technische School heet en als Ambachtsschool begonnen is, voorzover men nu nog over de gegevens beschikt, de ontwikkeling hiervan te doen vastleggen en te boekstaven. Het is ons een voorrecht, dat de bekwame Heerlense archivaris deze taak op zich heeft willen nemen. Wij zijn dan ook verantwoord, dat deze samenvattende kroniek over vijftig jaren nijverheids- onderwijs aan alle te stellen eisen zal voldoen. Tevens zij deze samenvatting een hulde aan diegenen, die in al deze jaren belangeloos deze voor ons gewest zo belangrijke activiteit hebben geleid, gesteund en mogelijk gemaakt.

Ir C. E. P. M. Raedts,
Voorzitter.

Als Directeur van de jubilerende Technische School te Heerlen voldoe ik gaarne aan het vererende verzoek een inleidend woord bij deze uitgave te schrijven.

De plannen inzake een bescheiden feestviering ter gelegenheid van het feit, dat in december 1913 de toenmalige Ambachtsschool haar poorten opende, richten zich allereerst tot de leerlingen en tot ieder, die direct of indirect bij het onderwijs is betrokken. Meermalen is echter gebleken, dat een „buitenstaander” het gebouw wel van buiten kende, doch van het leven en de bedrijvigheid daarbinnen hoegenaamd geen weet had. Zo rijpte het idee ook meer bekendheid van die binnenzijde te geven door middel van een serie foto's, die U in dit boekwerk zult kunnen aantreffen. Daarmede is uiteraard geen volledig beeld gegeven, alleen een indruk!

Bij een gouden bestaan betaamt het terug te kijken in het verleden en meer speciaal op de laatste decennia te letten. Het ware wellicht ook wenselijk een blik in de toekomst te wagen.

De stormachtige vooruitgang van de techniek, de voortschrijdende ontwikkeling vooral bij het Nijverheidsonderwijs, de nieuwe methoden om efficiënter onderricht en meer bewust vorming te geven, de uitvoering van de mammoethwet, het vakgerichte onderwijs aan niet meer leerplichtigen en nog zovele andere vraagstukken vragen straks om een oplossing, om een uitwerking, om een realisering.

Daar in de afgelopen halve eeuw meer dan 7000 gediplomeerden alleen al bij het dagonderwijs de Technische School te Heerlen verlieten, mag worden gesteld, dat de jubilarisse voor stad, streek en gewest van groot belang is geweest. Zouden de initiatiefnemers van 1913 zulk een groei hebben kunnen verwachten?

Het huidige Bestuur der school, dat onder meer ook beheert de Hogere en de Uitgebreid Technische School, is steeds diligent en waakzaam om het Technisch Onderwijs voor Heerlen en omstreken uit te breiden, te vervolmaken en te stuwen in een richting, die goed en verantwoord is. Nu het nieuwe UTSgebouw is betrokken, waardoor een einde is gekomen aan een 10-jarige inwoning in het LTSgebouw en buitendien het oude Mijnschoolgebouw eerlang zal vrijkomen, wordt b.v. de invoering van de meer aangepaste 3-4 jarige opleiding aan de Technische School met kracht ter hand genomen. Alsdan zal een schoolbezetting van rond 1000 leerlingen tot de mogelijkheden behoren.

Het zij mij veroorloofd, op deze plaats mijn dank te betuigen aan het Bestuur der school voor hun leiding en steun en aan Leraren en Personeel voor hun voortdurende medewerking. Op deze wijze kan door prettige samenwerking en in wederzijds vertrouwen voldaan worden aan de eisen der toekomst.

Moge onder Gods zegen het onderwijs aan de Technische School rijke vruchten dragen ten bate van de ontwikkeling en het geluk van de toekomstige „kleine” en „grote” technici.

H. F. J. Oostwegel

*Over het ontstaan en de ontwikkeling van het
Nijverheidsonderwijs in het oostelijk mijngebied.
De lagere technische school 1913–1963*

Algemene beschouwing.

Jubilea, van welke aard dan ook, geven ergens verbindingen met het verleden. Niet voor niets kennen we in ons spraakgebruik het gezegde, dat in het heden de voltooide tijd van het verleden gestalte heeft gekregen. In dit opzicht projekteert de geschiedenis zich zelf in de aktualiteit en dwingt zij ons tot terugblikken, omdat wij daarin de verantwoording moeten zoeken, nagaan en vinden van de viering van jubilea.

Elke gemeenschap van mensen heeft zo haar eigen gestalte, waarin ze herkenbaar is en waarachter het verleden schuil gaat, dat in een samenspel van *leidinggevende figuren* ruimte heeft gelaten voor de voorziening in behoefte-factoren van allerlei aard: gemeenschapsarchitekten van het eerste uur! En zo herkent elke jubilerende groepering zich zelf, wanneer het kijkt in de spiegel van zijn eigen verleden.

Aan de hand van deze leidraad hebben we nog maar pas als volk gekeken in de spiegel van ons 150-jarig Koninkrijk.

1913 een historisch jaar in de Heerlense onderwijssector.

In Heerlen in het bijzonder herinneren we ons het recente jubileum van de in 1913 opgerichte onderwijsinrichting onder de huidige benaming van het St. Bernardinusscollege aan de Akerstraat.

Het jaar 1913 is in de onderwijssector van de Heerlense gemeenschap óók nog de start geweest voor een ander belangrijk initiatief, dat meer bepaald de verzorging van het *nijverheidsonderwijs* op het oog had. In de memorie van toelichting, gevoegd bij de subsidie-aanvraag van 4 april 1913 aan de gemeenteraad van Heerlen, herkennen we dit samenspel, van krachten, dat duidelijk op een toen opkomende behoefte wilde gaan voorzien: de vorming van zelfstandige ambachtslieden. In deze sector was inderdaad de nood aan de man. In tien jaren tijds was het inwonersaantal van Heerlen verdubbeld, dat einde 1913 het getal 16.000 ruimschoots had overschreden. Er werd hierbij gewezen op de toenemende woningbouw en de zich ontwikkelende mijnindustrie, waarbij de vak-kennis van technisch geschoolde krachten onontbeerlijk bleek. Het bestaan van een gemeentelijke avondschool voor handwerklieden, waar voornamelijk vakkundig tekenonderwijs werd gegeven, bleek in het grote geheel van de leemte geen zoden aan de dijk te brengen. Dit loffelijk initiatief van overheidswege was begonnen in januari 1911 in de openbare lagere school aan de Stationstraat. Het gevolg hiervan was, dat in Heerlen en omgeving niet alleen geregeld gebrek bestond aan voldoende

krachten zoals timmerlieden, smeden en schilders, maar ook, dat de kwaliteit van de beschikbare technici over het algemeen te wensen overliet.

Ontstaan van Heerlens nijverheidsonderwijs.

Dit kernstuk uit de memorie van toelichting op vermelde subsidieaanvraag ontsluit voor ons de beweegredenen van het ontstaan van het nijverheidsonderwijs als zodanig te Heerlen. Daarenboven laat de ondertekening van dit dokument ons nog iets verder boren in de oorsprong van dit historisch geschrift. De verantwoording hiervoor droeg n.l. — en dat blijkt uit de ondertekening — het Voorlopig Bestuur der Vereniging „De Ambachtsschool en Mijschool voor Heerlen en Omstreken”. Hiermede worden we meteen geconfronteerd zowel met de initiatiefnemers als met het karakter van deze onderwijsinstelling, die blijkbaar een *streekfunktie* zal krijgen. Dit brengt ons tevens op het baanbrekende werk, dat aan de oorsprong heeft gelegen van dit jubileum:

de oprichting.

Reeds in december 1911 had zich te Heerlen een voorlopig comité gevormd om na te gaan, in hoever voorzieningen realiseerbaar zouden zijn op het stuk van het nijverheidsonderwijs. Omdat we hier eigenlijk de kern van deze 50-jarige feestviering te pakken hebben, lijkt het mij verantwoord hierop enigszins in te gaan.

De personen, die deel uitmaakten van dit comité van actie, waren de heren H. Erens, mr dr W. F. J. Frowein, mr A. C. Haex, Ch. de Hesselle, P. Koten, J. M. C. Meuwissen, dr H. Poels, J. Ruemkens, A. Schroeder en W. Schweitzer. Als voorlopig voorzitter trad op de heer Ch. de Hesselle, burgemeester.

Oorspronkelijk werd uitsluitend gedacht aan leergangen voor timmerlieden, smeden-bankwerkers, schilders en elektriciens. In de loop der besprekingen werd intussen de vraag geopperd, of het niet gewenst zou zijn, aan de op te richten school tevens een cursus ter opleiding van mijnopzichters te verbinden. Met het oog hierop werd zowel tot de direktie der Staatsmijnen in Limburg als tot het bestuur der Vereniging tot behartiging van de belangen van de limburgse Mijnindustrie de vraag gericht, of zij het in beginsel gewenst achtten, beide scholen te verenigen.

De direktie van de Staatsmijnen antwoordde bevestigend en verklaarde zich — behoudens goedkeuring door de minister van Landbouw, Nijverheid en Handel — bereid, voor de verenigde scholen in de eerstkomende tijd een subsidie van f 2.500,— per jaar te verlenen onder de bedingen dat zij in het curatorium vertegenwoordigd zou moeten zijn, medezeggingenschap zou hebben met betrekking tot het inrichten en het besturen van de scholen en gerechtigd zou zijn zijn leerlingen van de mijschool ten behoeve van de Staatsmijnen te verbinden. De verwachting werd uitgesproken, dat ook de andere mijnondernemingen op gelijke wijze, naar verhouding van hun belangen, de gecombineerde mijn- en ambachtsschool zouden steunen.

Ook de Vereniging tot behartiging van de belangen van de limburgse Mijnindustrie berichtte, dat harerzijds tegen het denkbeeld, om de te stichten ambachtsschool te combineren met een mijnschool, in beginsel geen bezwaar bestond. Ze verklaarde zich bereid aan de verenigde scholen voorlopig gedurende een tijdvak van drie jaar, een subsidie ten bedrage van f 2.000,— per jaar te geven, onder de volgende voorwaarden:

1. de oprichting van de vereniging, die zich de stichting en instandhouding ten doel stelt, zal in overleg met de mijnvereniging plaats hebben;
2. het bestuur van de op te richten vereniging zal bestaan uit twee afdelingen, waarvan de ene met de leiding van de ambachts-, de andere met de leiding van de mijnschool zal zijn belast; beide afdelingen vormen gezamenlijk het hoofdbestuur, waarbij het algemeen beheer van de nieuwe vereniging zal berusten;
3. de afdeling van het bestuur, belast met de leiding van de mijnschool, zal bestaan uit 5 leden, waarvan twee door de Staatsmijnen in Limburg en twee door de Mijnvereniging zullen worden aangewezen; als vijfde lid, tevens voorzitter van deze afdeling, zal optreden de hoofdengineur van de mijnen, binnen wiens ambtsgebied de op te richten vereniging gevestigd is;
4. een van de leden van de afdeling van het bestuur, belast met de leiding van de ambachtsschol, zal door de Mijnvereniging worden aangewezen.

Historie van een naamgeving.

Na al dit voorbereidend overleg moest het kind tenslotte een naam krijgen. Een engelse schrijver heeft eens de vraag gesteld: What is in a name? En een latijnse zegwijze luidt in dit verband: nomen est omen! (in de naam zit een voorteken). Ja: men springt soms wat lichtvaardig om met het kiezen en geven van benamingen, zowel aan personen als aan zaken i.c. verenigingen. Tenslotte is het of behoort het de vlag te zijn, die de lading moet dekken.

Dit heeft de historie van de officiële benaming, waaronder het werk van deze initiatiefnemers de wereld in zou gaan, wel bewezen. Hoe kort het geschiedkundig verhaal rond de eerst gekozen naam ook is geweest: zij is er en juist de noodzakelijk gebleken naamsveranderingen in 1916 en in 1923 stoelen niet op toevalligheden. Die van 1950 was meer van formele aard.

Hoe zat het hier dan mee? Oorspronkelijk — en dat was om precies te zijn op 7 april 1913 — nam men de naam aan van de „Vereniging Ambachtsschool en Mijnschool voor Heerlen en omstreken”. Artikel 8 van de in dezelfde vergadering vastgestelde statuten bepaalde, dat de ambachts- en de mijnschool elk een afzonderlijk bestuur hebben. Tezamen vormden beide lichamen het algemeen bestuur. Uit reverentie en ter wille van het historisch kader volgen hier de namen van de bestuursleden in 1913, alhoewel zij reeds in het Gedenkschrift van 1938 bij het 25-jarig

bestaan van deze onderwijsinstelling genoemd zijn. Het waren de heren ds. F. Biebericher, ir C. Blankevoort, A. Bräwers, ir J. Bunge, J. Delorth, H. Erens, mr dr J. Frowein, mr A. C. Haex, ir R. de Kat, P. Koten, E. Pierre, mgr dr H. Poels, J. Ruemkens, A. Schroeder, W. Schweitzer, Th. Vianen en mr M. Waszink, burgemeester. Elke naam voor zich roept herinneringen op, die in de toenmalige Heerlense leefgemeenschap hun karakteristieke invloedssferen hebben gehad. Hun biografiën zouden in dit verband een sociale waarde hebben en er zou aan de hand hiervan méér relief kunnen gegeven worden aan het hoge gehalte, dat dit bestuurscollege van 1913 kenmerkte, waardig genoeg om dit „kindje” ten doop te houden!

Toch vernemen we in het vervolg van twee naamswijzigingen, in 1916 en in 1923. Die van 1923 geschiedde bij Koninklijk Besluit van 7 augustus van dat jaar, waarbij men de naam kreeg van: „Vereniging voor Nijverheids onderwijs”, minder gecompliceerd dus en van de andere kant ruimer van begripsinhoud of m.a.w. ruimer van aktie-mogelijkheden. Hier moet ik even van het thema van de Technische School afstappen om ruimte te laten voor de brede armsgangen van deze met veel élan werkende Vereniging.

Vooreerst bleek vrij spoedig, dat een samengaan van de Ambachts- en Mijschool niet gewent was. Op 19 april 1916 reeds besloot een zo genaamde scheidingscommissie tot splitsing der bestaande ene vereniging in twee verenigingen, waarbij ons nu jubilerend Bestuur de naam aannam van „Vereniging Ambachtsschool voor Heerlen en Omstreken”.

Tijdens diezelfde vergadering van 19 april 1916 kwam de toenmalige burgemeester van Heerlen, mr Waszink, met het plan tot oprichting van een middelbare technische school (M.T.S., nu H.T.S.) te Heerlen. Dat zou dan de eerste van dit schooltype in Limburg moeten worden. Toen op 4 december 1922 de M.T.S. te Heerlen officieel kon worden geopend in de Ambachtsschool, onder de bezielende leiding van onze „Vereniging”, was de oude naamgeving niet meer houdbaar, hetgeen dan ook het jaar daarop gebeurde. De naam bleek terecht het visitekaartje te zijn van de verantwoordelijke leiding!

In april 1950 kwam de ministeriële goedkeuring om de naam te wijzigen in: „Technische School”.

Bestuurssamenstelling 1963.

Het is hier de plaats om mededeling te doen van degenen, die deel uitmaken van het zittende bestuur der Vereniging:

ir C. E. P. M. Raedts, voorzitter	vanaf 1952
ir H. J. H. Dresen	vanaf 1938
Mr E. W. J. van Breukelen	vanaf 1945
ir J. M. J. Gadiot	vanaf 1954
J. J. H. Joosten	vanaf 1951
V. H. Kellenaers	vanaf 1939
K. Roncken	vanaf 1946
dr J. Selman	vanaf 1952
J. P. Winkelman	vanaf 1960.

Bestuursleden tijdens de afgelopen 50 jaren.

In de periode 1913—1963 hebben een bestuursfunctie vervuld de heren	
J. G. L. Ackermans	ir F. K. Th. van Iterson
P. H. H. Beenen	J. van Kessel
mr L. Th. M. Bronsgeest	Fr. Poels
ir A. E. Dinger	ds. F. Postma
T. le Grand	Th. Stappers
M. F. G. M. van Grunsven	dr A. A. Thiadens en
H. J. H. L. Hennen	ir J. H. A. Zoetmulder

*Iets over de bouwgeschiedenis
en huisvesting van schooltypen voor nijverheidsonderwijs.*

Eigenlijk hangt de feestviering van 1963 aan een schoolpolitiek draadje! Uit de Annalen van de school vernemen we immers, dat alhoewel het gebouw in 1913 in de verste verte nog niet voltooid was, men toch maar les ging geven voor de duur van slechts 7 dagen: van 15 tot 22 december. Hierdoor kreeg de Vereniging recht op het volle rijkssubsidie over 1913 en wel tot een bedrag van 10.000 gulden, hetgeen toen niet gering was. U ziet: de *letter* van de wet heeft het hier gehaald zonder een ingewikkelde jurisprudentie. Eén week school = f 10.000,— subsidie = 50-jarig jubileum in 1963. . . .

De man, die zijn naam aan de bouw van de school verbonden heeft, was de bekende Jan Stuyt te 's-Gravenhage.

Aan de uitvoering van dit object was de keuze van een geschikt bouwterrein voorafgegaan. Het bestuur had hierover onderhandelingen gevoerd met de heer Timmers en vervolgens met de heer Alfred Honigmann. Op 10 april 1913 richtte laatsgenoemde zich in een request tot de gemeenteraad. Hierin stelde hij bereid te zijn een terrein groot 6.500 m² te willen verkopen aan de Vereniging tot oprichting van een Ambachtsschool in het z.g. Lindeveld, onder voorwaarde, dat door de Raad het bijgevoegde straten- en bebouwingsplan zou worden goedgekeurd.

Deze aangelegenheid kreeg een uitvoerige bespreking tijdens de raadszitting van 23 mei 1913 onder agendapunt 24. De moeilijkheid was niet, dat de raad dit nieuwe schoolgebouw niet zou gewild hebben. Het raadslid mr A. Haex bracht de bezwarende kant van het geval naar voren met de opmerking, dat de terreinen van de heer A. Honigmann als bouwgrond enorm in waarde zouden stijgen. Deze „Verquickung” maakte besluiten moeilijk. Hoewel met gemengde stemming ging de raad akkoord met het ingediende voorstel, „ter wille van de totstandkoming der Ambachts- en Mijnschool”, aldus een passage uit de overweging, dit tot dit besluit leidde.

Nu kon de akte worden gepasseerd voor notaris Wijnands te Heerlen, hetgeen op 10 juni 1913 geschiedde. Nadat de 17e juli de ministeriele goedkeuring hierop verkregen was, kon men de 21e juli 1913 tot aanbesteding overgaan. Het werd werd gegund aan de laagste inschrijvers,

de gebrs. Simons te Heerlen. Dat het gebouw op 15 december van datzelfde jaar op verre na niet kon zijn voltooid, was volkomen begrijpelijk. Desondanks begonnen de lessen, zo goed en zo kwaad als het ging, deelt ons oud-direkteur Th. Stroucken mee in het gedenkschrift 1938.

In verschillende étappen heeft men de school daarna afgebouwd. Een goed visueel beeld hiervan geven de opeenvolgende foto's, geplaatst in het Gedenkschrift, met jaarverslag 1938, van de school. Met de bouw van de middenvleugel van het hoofdgebouw werd in 1913 begonnen. In 1917 had de eerste uitbreiding plaats van een gedeelte van de linkerzijvleugel aan de Smedestraat (zuidzijde). Kort daarna kwam de afbouw tot stand van de linkerzijvleugel, waarbij tevens de cantine met houtmagazijnen en annexen ontstonden, anno 1920—1921. Tien jaren later, 1930—1931, kreeg de linkerzijvleugel zijn voltooiing ten behoeve van de twee nieuw gestichte afdelingen voor „Lood-, Zink- en Koperbewerkeren en Fitters” en voor „Rijwiel- en Motorrijtuigherstellen”.

Dat de geschiedenis van het schoolgebouw gelijk op gaat met zijn levensvatbaarheid in het geheel van onze plaatselijke en regionale maatschappelijke conjunctuur, kan scherp afgelezen worden van zijn bouw-chroniek en zijn bestemmingsbeleid. Het was n.l. zó, dat meerdere ruimten en lokalen huisvesting gaven of hadden gegeven aan de schooltypen, waarvoor de Vereniging de zorg had en kreeg of door haar waren opgericht. In dit verband is een samenvattend overzicht van de bestemmingswisselingen van diverse lokalen hier op zijn plaats, waarbij tevens andere takken van nijverheidsonderwijs in Heerlen betrokken waren. Vooreerst de Mijschool, die tot 1 juni 1922 een gedeelte van het Ambachtsschoolgebouw in gebruik had. Op deze ontruiming moest de opening van de Heerlense M.T.S. wachten, die 4 december 1922 met een sobere plechtigheid geschiedde. Deze onderbrenging bleek al spoedig geen gelukkige huisvesting, zodat nauwelijks één jaar later (november 1923) de in het Ambachtsschoolgebouw gestichtte M.T.S. verhuisde naar de Schaesbergerweg 20. Maar ook deze behuizing bleek onbevredigend. Met grote steun van de toenmalige minister van Onderwijs, mr M. Waszink, oud-burgemeester van Heerlen, werden door de bouwmeester van het Ambachtsschoolgebouw, architect Jan Stuyt, opnieuw plannen uitgewerkt, die uit bouwkundig oogpunt het bestaande gebouw een fraaie afsluiting zou geven aan de noordzijde in de Verwerstraat. Op 6 mei 1929 verhuisde de M.T.S. hiernaartoe. De toevoeging van deze nieuwe vleugel gaf aan het geheel van het Ambachtsschoolgebouw iets monumentaals. Twaalf jaren later bleek de M.T.S. ook uit deze vleugel te zijn gegroeid en opnieuw ruimde de Mijschool zijn lokalen. Gedurende de Paasvakantie 1941 was de verhuizing van de M.T.S. naar het Bekkerveld, waar het Mijschoolgebouw sinds mei 1922 bevolkt was geworden door de Mijschoolleerlingen, voltooid. De Mijschool verhuisde weer naar het Ambachtsschoolgebouw, nu evenwel in de voormalige M.T.S.-vleugel aan de Ververstraat.

Bovendien heeft het Ambachtsschoolgebouw een tijdlang onderdak verleend aan de opleiding „Uitgebreid Technische School” (U.T.S.), een vorm van technisch onderwijs, die het midden houdt tussen het leerplan

van de lagere technische school en dat van de hogere technische school. Dit onderwijs startte 1 september 1953. Op 22 november 1963 had de officiële opening plaats van het nieuwe U.T.S.-gebouw aan de Schimmelpenninckstraat te Heerlen.

Hoe sympathiek de hulpverlening aan andere takken van het nijverheids- onderwijs in de vorm van huisvesting in het Ambachtsschoolgebouw ook was, hierdoor mochten de eigen belangen van onze jubilerende school echter niet geschaad worden. Reeds in 1933 komt het sinistere woord „plaatsgebrek” in het vocabularium voor bij het Bestuur en de Directie. We zien het dan ook helaas gebeuren, dat men in dat jaar 277 aange- melde leerlingen om die reden moest afwijzen. Wereldoorlog II (1939— 1945) zou de zo vereiste vierde uitbreidingsfase, waarvan het Gedenk- boek 1938 melding maakt, vrijdelen en opschorten tot ruim tien jaren later.

In die tussentijd leed het schoolgebouw veel schade t.g.v. slijtage, onvol- doende herstelmogelijkheden, terwijl de gehele houtstek in de nacht van 5 op 6 oktober 1942 t.g.v. brandbommen een prooi der vlammen werd. De oorlogsomstandigheden dwongen tot het verlenen van huisvesting aan évacués uit Kerkrade, medio september-oktober 1944 en vervolgens aan amerikaanse legerafdelingen van 12 oktober 1944 — 12 september 1945! Het schoolmeubilair kwam in zeer slechte staat te verkeren; ook de centrale verwarming en de sanitaire installatie. Veel machines waren méér dan 25 jaren oud.

In 1948 kwam architect Seelen gereed met de verbouwings- en uit- breidingsplannen. Het jaar daarop werd ir Peutz voorgedragen als architect. In augustus 1951 ontving men de toestemming tot aanbesteding. De verbouwingswerkzaamheden waren begin 1954 voltooid. Deze vierde periode van „in-de-steigers” werd op 5 februari 1955 met een daverende feestavond afgesloten.

Was hiermee het ruimte-verzadigingspunt bereikt? Wanneer men het nog steeds stijgende leerlingenaantal, jaar na jaar, moet vaststellen met daarnaast in 1956 de plannen om te komen tot een 3-4-jarige cursus, ontkwamen het Bestuur en de Directie er niet aan opnieuw naar uit- breidingsmogelijkheden te zoeken. Die realiseerbare kans ligt nu in een nabije toekomst, zodra het in aanbouw zijnde gebouw voor de Mijschool tussen de Bekkerweg en de Benzenraderweg voltooid zal zijn. De Tech- nische School zal dan zijn vijfde uitbreidingsfase beleven door ingebruik- name van de noordelijke vleugel aan de Ververstraat.

Tenslotte ontving het Bestuur in 1962 het Koninklijk Besluit tot oprich- ting van een technische dagschool voor individueel onderwijs (I.T.O.). Hieraan waren sinds begin 1960 besprekingen voorafgegaan met „Hel- pend Limburg”, waarna vanwege de gemeente Heerlen de noodzakelijk- heidsverklaring volgde (raadsgoedkeuring van 5 juli 1960).

Voorts werden in 1960 nog lokalen ter beschikking gesteld, buiten subsidieverband, aan opleidingen voor ondergronds bankwerkers, rijwiel- herstellende, bakkerspatroons en aanvullend banket, diverse sportclubs, A.N.W.B. „Pech onderweg”.

Wie bewonen dit grote gebouw?

Om zich een beeld te kunnen vormen van de gebruikers van al die lokalen alsmede van hun bestemming, geven we hier het *werkschema* of de leerstof, waarin de verschillende takken van de vaktechnische opleiding zijn verdisconteerd.

Méer dan 700 leerlingen bevolken dagelijks het gebouw, waar zij onder leiding van hun directeur en lerarencorps hun theoretische en praktische kennis opdoen. Vanzelfsprekend is de ruimte-indeling aangepast aan de aard van het te geven vakonderwijs.

De verantwoordelijkheid voor het peil van het onderwijs, de goede verhoudingen en het samenspel van allen overeenkomstig de vastgestelde richtlijnen, hetgeen mede het behalen der vereiste diploma's beïnvloedt, berust bij de leiding, die zijn eigen bezettingsschema heeft binnen de tijdsduur van een halve eeuw. Het ziet er als volgt uit:

Direktie:

vanaf de oprichting tot 1 juli 1942: Th. J. H. Stroucken,
van 1 sept. 1942 tot 1 nov. 1946: ir W. J. L. Bloem,
van 1 nov. 1946 tot 1 nov. 1962: C. J. J. G. Langenhuyzen,
van 1 aug 1962: H. F. J. Oostwegel.

De dagorde: tien afdelingen.

Onder hun leiding heeft het studie-programma zich geleidelijk aan ontwikkeld van in 1913 vier afdelingen tot heden, 1963, tien afdelingen, Schematisch krijgen we hiervan het volgend overzicht:

1913 :

Smeden- Bankwerkers, nu genoemd: *Metaalbewerken*
Timmerlieden, nu genoemd: *Timmeren*
Meubelmakers, nu genoemd: *Meubelmaken*
Schilders, nu genoemd: *Schilderen*

1918 :

Electriciens, nu genoemd: *Electro-Techniek*

1931 :

*Lood-, Zink- en Koper-
bewerkeren en Fitters*, nu genoemd: *Koper-, Lood- en Zinkbewerken*

1950 :

Broodbanketbakkers, nu genoemd: *Broodbanketbakken*
Kopklasse
Fijnmetaalbewerken, nu genoemd: *Kopklasse Fijnmetaalbewerken*

1951 :

Kopklasse Autotechniek, nu genoemd: *Kopklasse Autoherstellen*

1953 :

Banketbakker, nu genoemd: *Banketbakken*

Zonder een goed *lerarencorps*, dat in teamgeest weet samen te werken, kan de beste directie niet slagen in het besturen van zijn onderwijsinstelling. Het draagt voor een goed deel mede bij tot de schoolsfeer, die kenmerkend is voor elke school. Dat de samenstelling van dit corps in de loop van een halve eeuw eveneens een weerspiegeling is van deze dynamische groei, blijkt duidelijk uit de volgende vergelijkende gegevens:

Anno 1938 : 12 praktijkleraren,
11 teken- en theorie leraren,
—
23 leraren.

Anno 1963 bestaat het lerarencorps uit in totaal 43 leden, bijgestaan door het administratief en overig personeel. Dit corps is nominaal als volgt samengesteld:

Lijst van Directeur, leraren, administratief en overig personeel.

<i>Directeur:</i>	Oostwegel	H. F. J.		
<i>Praktijkleraren:</i>	Baltus	A. J. G.	van Kuijk	J. M. G.
	Dacar	J.	van de Laar	M. A.
	Damen	A. W.	Lemmens	J. G. F.
	Gelauff	W. A.	van der Linden	A. J.
	van Hautem	P.	Munnicks	F. G. H.
	Koomen	J. N.	Oyen	L. H.
	Körver	J. G.	Pleijers	S. H.
	van der Leegte	J. C.	Prick	P. J. L.
	Linssen	C.	Roelofs	S. W. M.
	Lutt	P.	Simons	G. A.
	Maassen	F. J. C.	van Sonsbeek	N. H.
	Schlangen	J. H.	Spauwen	J. G.
	Schumacher	H. H.	Staring	B. F.
	Sloot	J. B.	Teeken	J. W.
	van IJzendoorn	L. G.	Winkelmolen	H. J.
	Jongen	J. J. H.	Zegers	H. T.
	Klören	H. H.		

Teken- en/of theorie leraren:

Bardoul	J. W. G.	<i>Administratie:</i>	
Biesens	J. H.	Franssen	M.
Bloemen	J. T.	Hoeppermans	F. M. G.
ds. Boiten	H.	mej. Slangen	H. J. J.
Brouns	J. W.	mej. Poell	M. B. M.
Cuijpers	J. A. H.		
Griens	F. W.	<i>Overig personeel:</i>	
Hanssen	J. K. M.	Op de Beek	P. M. F.
Kap. Janssen	J. W.	Peters	A. G.
Pater Janssen	P. J. H.	Schmetz	M. H. J.

De leerlingen.

Wie zou toch wel de meeste dynamiek brengen in ons technisch schoolgebouw: de stuwende kracht van de leiding tezamen met leraren of de steeds meer in getalssterkte toenemende leerlingenbevolking of wordt ze bepaald door de geleide ontmoetingskracht van elkaars inbreng? Deze categorie van de schoolbewoners levert vanwege haar zeer concrete samenstelling, herkomst en getalssterkte een documentaire test op vanaf 1913—1963. Hier suggereren de harde cijfers iets van deze schooldynamiek:

einde	1913	begonnen met	22	leerlingen;
	1938	registreerde men	515	leerlingen;
	1948	registreerde men	635	leerlingen;
	1958	registreerde men	642	leerlingen;
	1962	registreerde men	691	leerlingen;
	1963	registreerde men	720	leerlingen.

Het *sreek* karakter der school weerspiegelt zich het duidelijkst in het *herkomstschema* der leerlingen, dat er als volgt uitziet.

Anno 1938, bij het 25-jarig bestaan der school, waren de leerlingen afkomstig uit 25 verschillende gemeenten. Anno 1963 geeft de hierna volgende overzichtsstaat een spreidingsgebied aan van 41 gemeenten.

Overzicht aantal leerlingen per gemeente.

1. Heerlen	246	22. Maastricht	5
2. Schaesberg	77	23. Nuth	5
3. Wittem	39	24. Heer	3
4. Voerendaal	38	25. Maasbracht	3
5. Valkenburg	35	26. Beek	2
6. Nieuwenhagen	29	27. Mechelen	2
7. Ubach over Worms	29	28. Meerssen	2
8. Kerkrade	26	29. Roermond	2
9. Wijlré	23	30. Sittard	2
10. Hoensbroek	20	31. Oirsbeek	2
11. Klimmen	20	32. Amstenrade	1
12. Simpelveld	19	33. Bingelrade	1
13. Vaals	16	34. Elsloo	1
14. Schimmert	12	35. Eijsden	1
15. Gulpen	11	36. Gronsveld	1
16. Bocholtz	10	37. Herten	1
17. Brunssum	9	38. Noorbeek	1
18. Schinnen	8	39. Schinveld	1
19. Echt	5	40. Spaubeek	1
20. Eygelshoven	5	41. Wijnandsrade	1
21. Geleen	5		

Totaal aantal leerlingen : 720.

Per *afdeling* kunnen de leerlingen ingedeeld worden, december 1963, als volgt:

Overzicht aantal leerlingen per afdeling

Afdeling	Iste jaar	2de jaar	kopklas	totaal
Metaalbewerken	163	125	—	288
Electrotechniek	47	39	—	86
Timmeren	25	25	—	50
Koper-, Lood- en Zinkbewerken	19	17	—	36
Meubelmaken	18	17	—	35
Schilderen	17	13	—	30
Brood en banketbakken	23	14	—	37
Banketbakken	14	8	—	22
Fijnmetaalbewerken			19	19
Autotechniek			38	38
Theoretische opl. Met. B.V.S.	26	28	—	54
Opleiding Mijntechnisch Vakman	25	—	—	25
Totaal	377	286	57	720

Einddiploma.

In juli behaalden 251 leerlingen hun einddiploma.

VORMIING VAN GEEST EN HART IN 'N GEZOND LICHAAM.

Elk studieprogramma van een „gerichte” school draagt kenmerken van eenzijdigheid. Dit heeft vóór- en nadelen, die in aangepast evenwicht moeten gebracht worden. De schoolleiding heeft in het verleden weloverwogen ernaar gestreefd om de factor „nadelen”, lees „leemten” in het vormingsproces van de jeugdige mens door constructieve actiepunten aan te vullen. Lesroosters blijven tenslotte methodische middelen, waarbij dan nog in hoofdzaak aan het denkvermogen van de leerlingen op het stuk van hun technische ontwikkeling wordt geappelleerd.

Vorming tot volwaardige mannen veronderstelt van de leiding de bespeeling van de vele mogelijkheden, die bij de jonge mens ontdekt kunnen worden of het bieden van kansen, waarin de leerling mogelijkheden leert zien of waardoor hij ergens in zijn karakteraanleg of gemoed geraakt wordt. Op deze wijze kan hij, buiten het gebied van zijn vakopleiding, zijn interesse-sfeer in ruimer verband ontdekken, hetgeen weer aan zijn vrije tijdsbesteding ten goede komt. De inschakeling van de ouders, die voorlichting krijgen in het belang van hun reeds afgestudeerde jongens, past doelbewust in deze beleidsmaterie.

Deze kant van het school- (en niet leer-) programma is wel het moeilijkst tastbaar, omdat levensvorming een kwaliteit is, die men niet in kwantiteiten of b.v. in cijfers kan uitdrukken; men probeert dit wel, maar getallen zijn hiervoor té exact. De vruchten hiervan worden meestal later geplukt, in de vele gevallen, dat de schoolleiding verneemt, dat de jongens als vakman, als goed huisvader en als burger geslaagd zijn. Met het oog hierop zien we de schoolleiding dan ook sinds jaar en dag druk doende om aan deze allerbelangrijkste kant van hun vorming de aandacht te besteden, die ze verdient. Men kan hierover met stijgende belangstelling de verschenen jaarverslagen van de school raadplegen om zich te overtuigen van de gevarieerdheid, die telkens weer opvalt om dit brede terrein van de opvoeding toch vooral niet uit het oog te verliezen.

Ik versta met de vermelding van enige activiteiten in slagwoordvorm, die in hun zakelijke opsomming de suggestie geven van vormende of louter instructieve raakpunten bij deze schooljeugd. De „B.H.A.L. = Belangenbehartiging Heerlense Ambachtsschoolleerlingen : zorg voor leesboeken cantine, spelen cantine, ziekenbezoek, organisatie fietstochten, St. Nicolaasfeesten; Schoolband „Jonge Werkers”; filmvertoningen en muziek; voorstellingen cultureel jeugdcentrum Heerlen; excursies naar bedrijven, die verband houden met opleiding; schoolbibliotheek en lezingen; instructielessen veilig verkeer; tentoonstellingen; sportdagen; onderzoeken Consultatiebureau en Schoolartsdienst.

Aan het begin van elk schooljaar wordt voor de katholieke leerlingen de Eucharistiedienst gehouden in de St. Annakerk aan het Bekkerveld. Godsdienstonderricht ontvangen de leerlingen overeenkomstig hun Ge-loofsbeleving door katholieke en gereformeerde geestelijken.

TOEKOMST.

Een onderwijsinstelling, die zich zelf geplaatst weet in dit historisch reliëf en waarvan de dynamiek blijkbaar nog steeds opgevoerd kan worden, werkt met perspectieven van haalbare kansen, in het belang van onze toekomstige technici. Op het programma staat o.a. de instelling van een zogenaamd „voorbereidend jaar”, waarin de eerstejaars kennis maken met de verschillende vakrichtingen, zodat de aanleg van elke jongen getest kan worden: een voorsorteringsproces in de keuze van de vakken, die hem het meest „liggen”.

Met de invoering van de 4-jarige cursus is een 12-klassen-indeling gemoeid, die in de noordelijke vleugel, aan de Ververstraat, zal worden ondergebracht. Ook deze mogelijkheid zit erin, omdat de Mijnschool spoedig de noordelijke vleugel zal ontruimen met de verhuizing naar hun nieuw gebouw.

Ieder onderwijsinstituut, van welke doelstelling dan ook, is gericht op het afleveren van jongelui, die, naast en behalve hun vakbekwaamheid, als mensen van „geschaafd” karakter en „gerichte” levenshouding in onze maatschappij hun intrede doen. En in welk dienstverband deze gediplomeerden ook aan het werk gaan, zij zijn herkenbaar aan de school, waar ze hun opleiding ontvingen. Het moet voor het Bestuur en de Schoolleiding de meest waardevolle voldoening zijn te weten, dat zij niet alleen vele gediplomeerden een levenskans hebben bezorgd, maar daarnaast óók nog jonge mensen hebben gevormd met karakter en sociaal gevoel. Het door de eeuwen heen herhaalde gezegde „non scholae sed vitae discimus” (niet voor de school, maar voor het leven leren we) blijft ook voor de toekomst richtsnoer van deze vakopleidingsschool. Een franse jeugdpsycholoog heeft eens de volgende lapidaire zienswijze gelanceerd: „Toute la vie est dans l'enfance comme tout le voyage est dans l'embarquement” of — vrij vertaald — ons leven is herkenbaar vanuit onze jeugd zoals elke reis verloopt vanuit de sfeer van zijn start.

Iedere lezer kan deze herkenningsnorm aanleggen op zich zelf: ergens zal hij trekken terugvinden, die hun oorsprong hebben in het vroegere gezins- en familie-milieu en — last not least — de scholen, die men in zijn jeugd heeft bezocht en de vriendenkring, waarin men zich thuis voelde.

Van dit standpunt uit gezien staat de schoolleiding met zijn staf van leraren voor een taak, die, juist omdat het geen *vak* is, niet op de lesrooster wordt vermeld, maar door de mazen van alle vakken heen loopt, n.l. die van de karaktervorming. Méér dan 7000 afgestudeerden heeft deze L.T.S. tot nu toe de maatschappij in gestuurd. Moge met de stijging van hun aantal hun levensvorming aan doeltreffendheid winnen onder de voortvarende leiding van de voorzitter met zijn schoolbestuur en de schoolleiding.

Gaarne mijn gelukwensen!

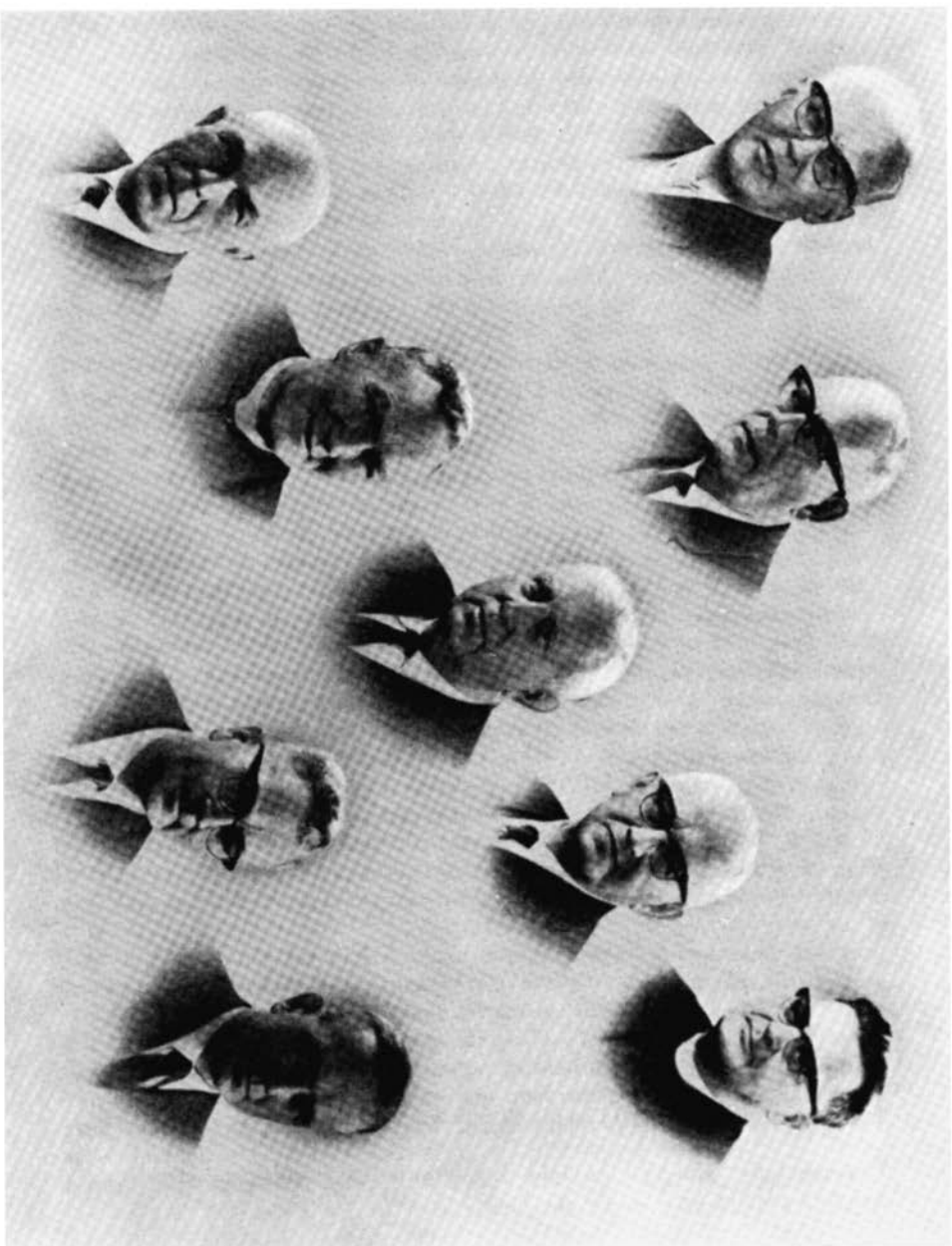
Drs L. E. M. A. van HOMMERICH
Gemeentearchivaris van
Heerlen.

FOTO'S

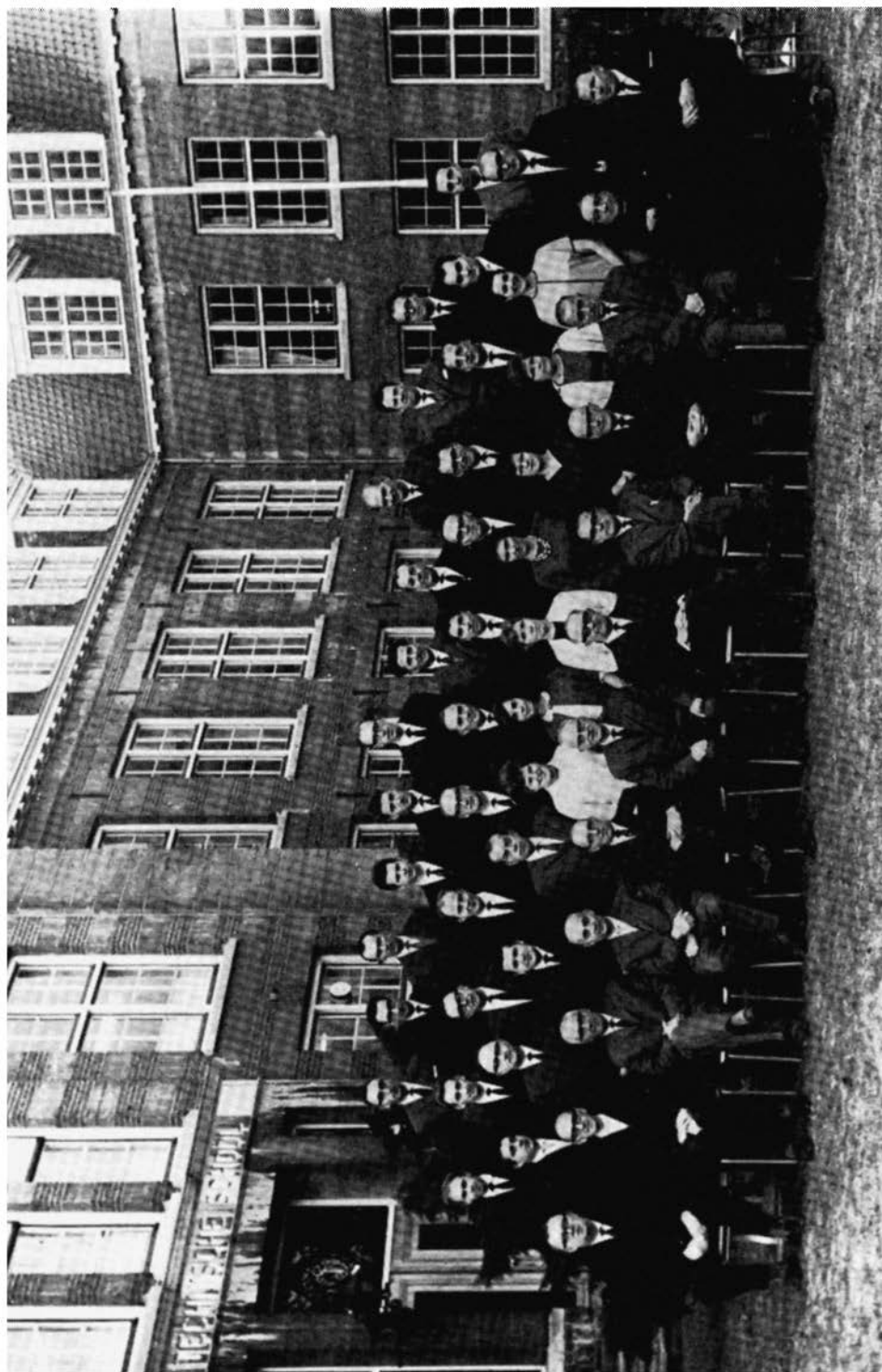

Foto's van pagina 110, 112 en 128 zijn van : Foto Jeanny.

Overige foto's zijn van Fotoafdeling Oranje-Nassau-Mijnen, Heerlen.

Bestuur „Vereeniging voor Nijverheidsonderwijs te Heerlen” 1963

Personeel Dagschool op een koude decemberdag 1963

Afd. Metaal: vijlen is er altijd bij!

Afd. Metaal: een lasser in spé

Afd. Metaal: aandachtig gaatjes boren

Afd. Metaal: nonius instellen bij sterke-armschaafbank

Afd. Metaal: de mens beheerst de machine

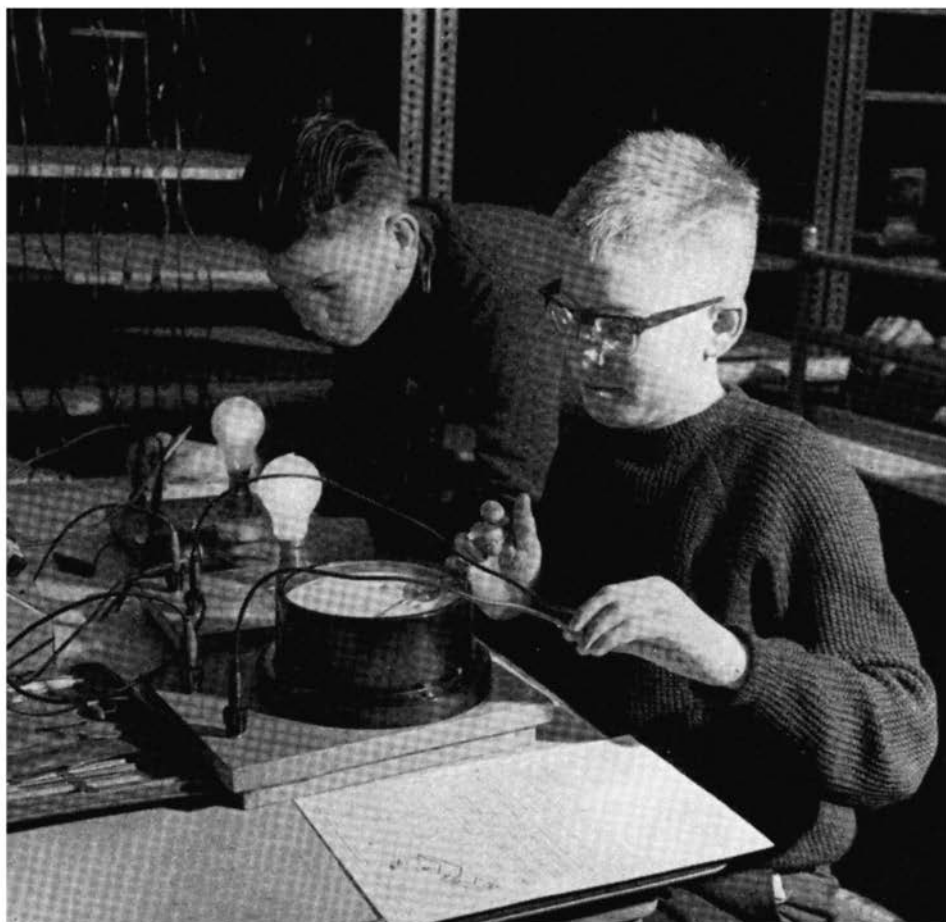
Afd. Metaal: een smeedijzeren kroonluchter in wording

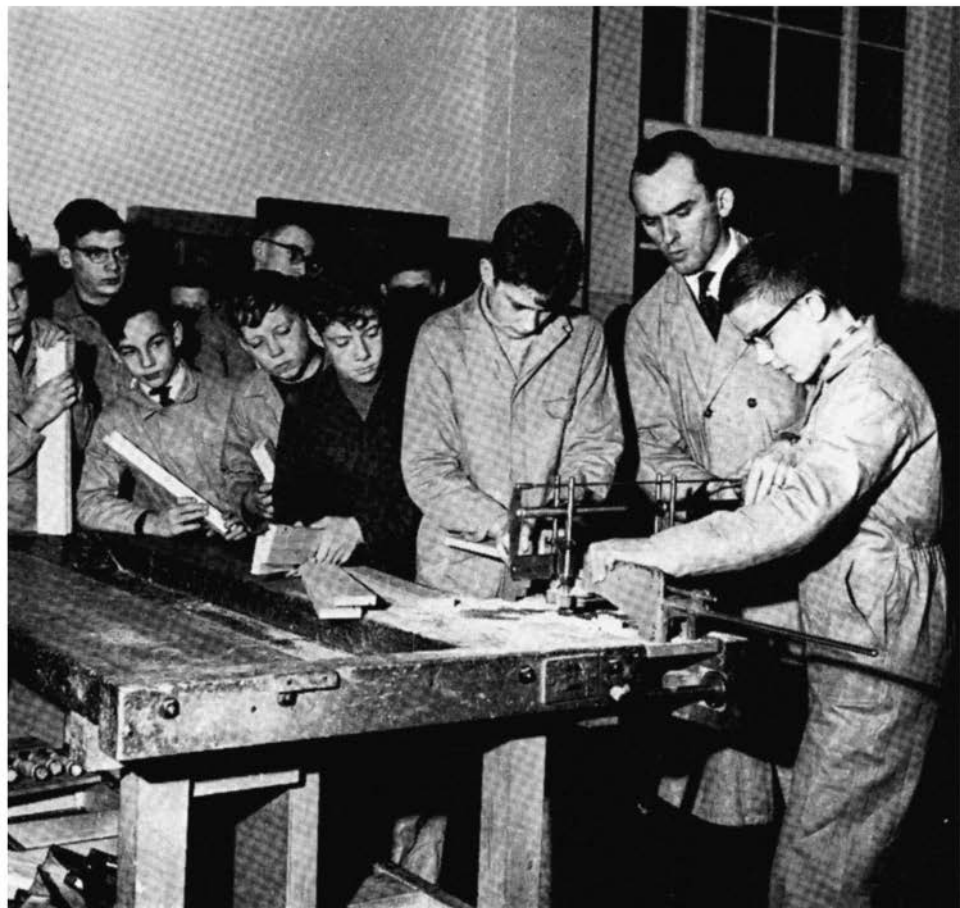
Afd. Metaal: concentratie bij schroefdraad meten

Afd. Electro: geen puzzle, maar toch een vraagstuk

Afd. Electro: iets onzichtbaars meten

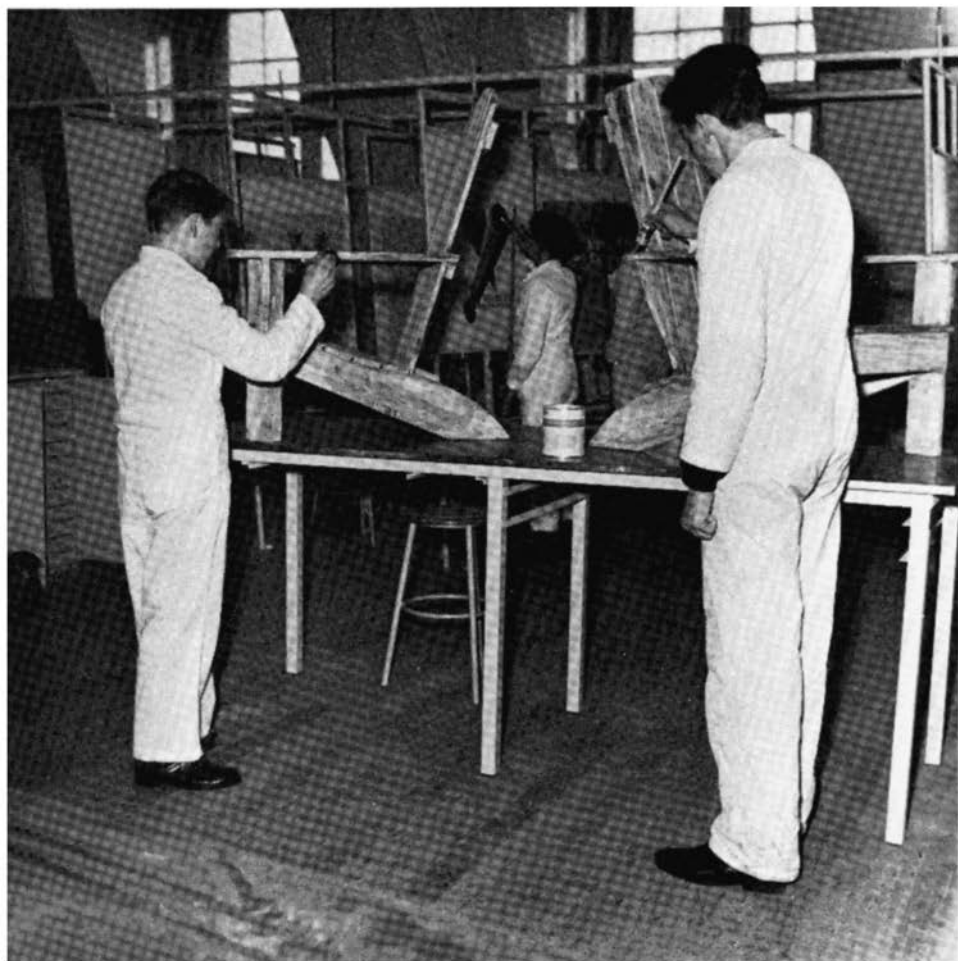
Afd. Timmeren: instructie bij verstekzagen

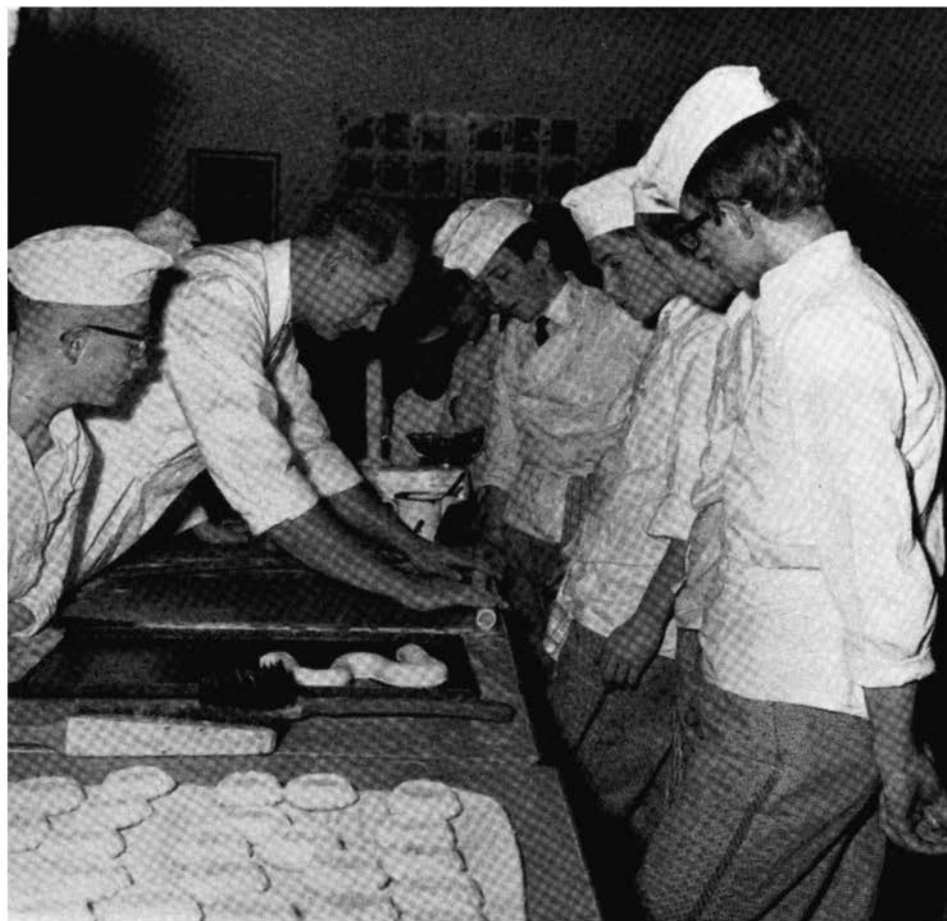
Afd. Meubelmaken: deze maand: kapstokken

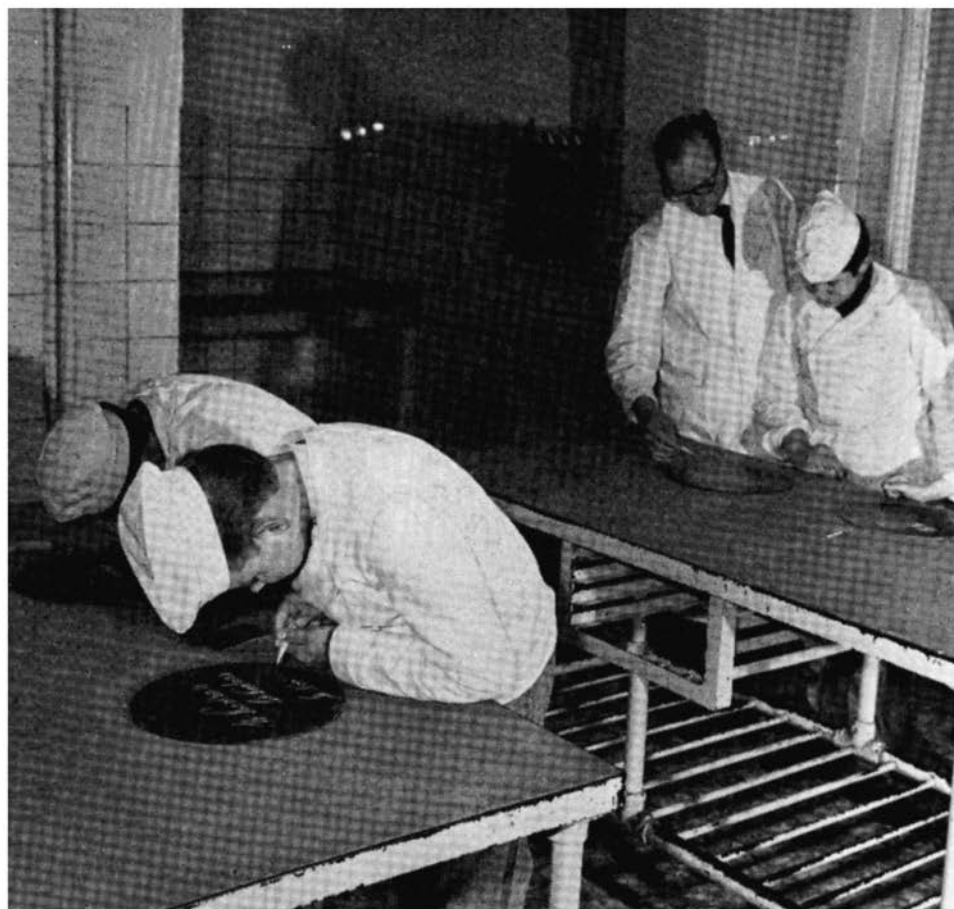
Afd. Fitten: geysir controle

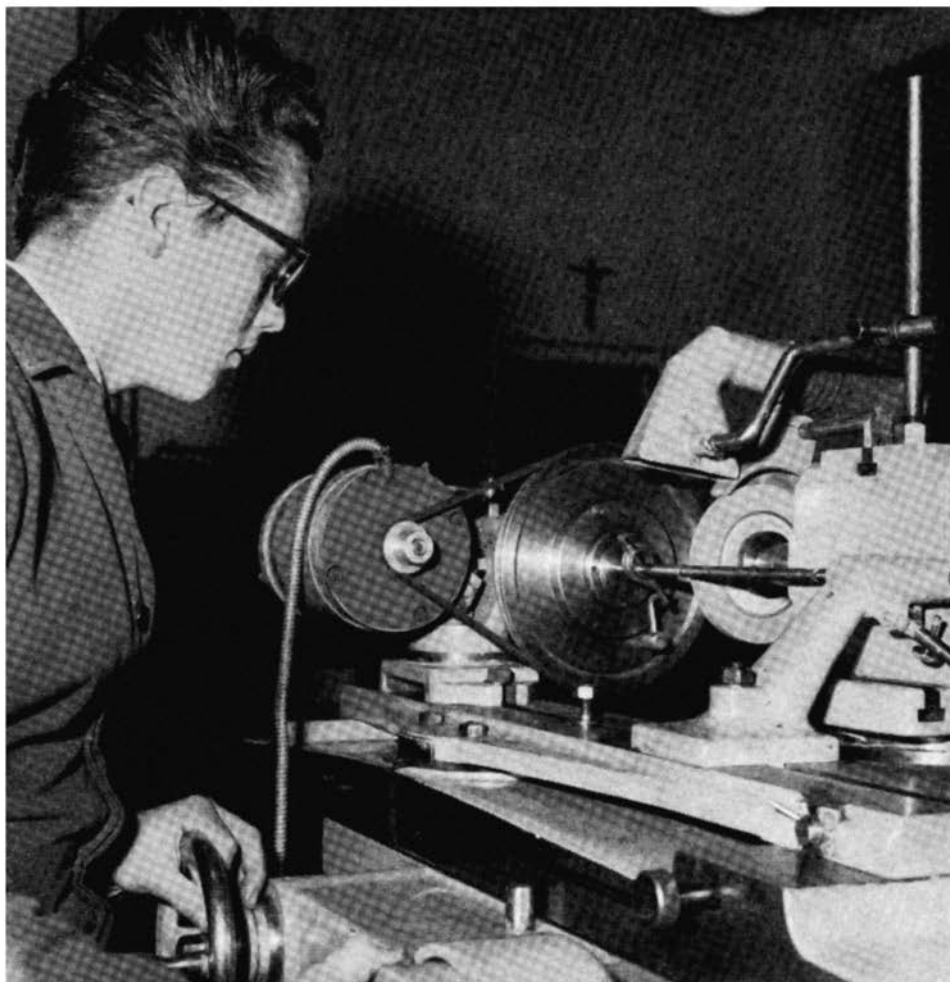
Afd. Schilderen: met kwast en penseel

Afd. Broodbanket: straks gaan wij rollen

Afd. Banket: practisch schoonschrijven

Afd. Fijnbankwerken: rondslijpen op een honderste m.m.

Afd. Autotechniek: onderzoek van het „autohart”

In de gym.les: sprong in de toekomst